

Het recht op een plek voor de Geefeconomie

Laat ondernemende burgers de buurt niet verhippen maar solidariseren

Platform Toekomst voor Slotervaart

concept

Afnemend begrip en solidariteit tussen bevolkingsgroepen, toenemende eenzaamheid, gebrek aan economische veerkracht en geringe zelfredzaamheid in buurtgemeenschappen zijn megaproblemen in een stad als Amsterdam. Daar komen corona en de klimaatcrisis nog eens bij. Een hoger minimumloon of sociale uitkeringen is geen sluitend antwoord. Deze problemen los je ook niet op met gesubsidieerde tuinprojectjes of *soup kitchens*. Maar hoe wel?

Om het sociale cement in de buurt terug te krijgen, zo beredeneren we in dit opiniestuk, is het noodzakelijk om een andere mega-tegen-trend te faciliteren. Het gaat om de trend van de zelforganiserende en zelfsturende burger. Geef burgers het recht terug om zelf producten voor de buurt te maken, welvaart voor de buurt te creëren en op eigen wijze de buurt te verbinden. Niet als alternatief voor de diensten van de overheid of voor producten van de markt, maar als aanvulling of verbetering. Het wordt tijd vrij baan te maken voor de *Geefeconomie*. We dagen het stadsdeel en de centrale stad uit ons de ruimte te bieden om te laten zien dat de hele buurt daar wel bij vaart.

De klant is geen koning

Er zijn veel burgers die het helemaal gehad hebben met hun rol als brave, domme consument van de markteconomie en als "klant" van de zich liberaliserende overheidsdiensten. De klant is geen koning maar een keizer zonder kleren. De Consumentenbond en de Keuringsdienst van Waarden proberen ons te behoeden voor de ergste excessen van de markt. Maar eigenlijk laten ze ons iedere keer weer zien dat het alternatieve "goede" product dat wij willen nauwelijks te krijgen is **of niet te betalen**.

Daar hoeven we ons niet in te berusten. Je kunt dat product immers ook zelf regelen of produceren. Dat doen we dan ook massaal. De overheid weet er echter nog niet goed raad mee. We hebben het als samenleving nog geen mooie plek gegeven.

Mensen met hobby's en ondernemingszin

We hebben het over burgers met hobby's en idealen, die er zo serieus werk van maken, dat ze voor de keus staan om er echt een baan van te maken.

Het gaat bijvoorbeeld om mensen die door de oppervlakkige verhaaltjes van reclames heen prikken en weten dat zij zelf veel betere producten kunnen maken: de hobbykoks, bierbrouwers, binnenhuisarchitecten en couturiers die eigenlijk hun kelder of zolder zijn ontgroeid, maar geen nog andere plek hebben.

Mensen die verstand hebben van tuinieren en lijdzaam de monocultuur van de gemeentelijke groendienst moeten aanzien. Zij storten zich verwoed op hun eigen 1 vierkante meter geveltuin om daar een miniparadijsje van te maken.

Mensen die gezamenlijk hun eigen duurzame huis willen en kunnen bouwen en financieren maar als kleine partij geen kans maken bij de gronduitgifte.

Mensen die gezamenlijk hun eigen energie willen en kunnen opwekken maar niet aan het net mogen of kunnen leveren of niet van hun dak gebruik mogen maken.

Mensen die ons binnenwater zo schoon willen maken dat de natuur terugkomt en je er weer in kan zwemmen, maar hier geen toestemming voor krijgen.

Mensen die ontmoetingen en verbindingen kunnen en willen organiseren, maar moeten voldoen aan zoveel regels dat ze alleen kunnen groeien tot een horeca-bedrijf of een groot festival buiten de buurt, om het te kunnen blijven doen.

Kortom: deze mensen vallen tussen wal en schip. De wal van de hobby van een collectieve activiteit en het schip van de markt en de overheid.

Buurtrechten

De gemeente Amsterdam vroeg ons om mee te denken over de zogenaamde *buurtrechten*. Zou je je moeten kunnen beroepen op bepaalde rechten als je het niet eens bent met gemeentelijk beleid voor je buurt of als je meent het beter te weten of zelf beter te kunnen uitvoeren? Het buurtrechtenonderzoek is slechts een van de projecten over burgerparticipatie van de afdeling Democratisering van de Gemeente Amsterdam.

Hiermee zijn we in een nieuwe unieke situatie beland. Voor het eerst is het vooral de gemeente zelf die de problemen benoemt én de hand in eigen boezem steekt. Ja, segregatie kan op termijn een explosief sociaal probleem worden; ja, de gemeente kan de burger moeilijk betrekken bij de politiek en bij het beleid; en ja, we onderzoeken ons hier in Amsterdam suf hoe we hier iets aan kunnen doen. Van een sociale beweging op lokaal niveau is geen sprake meer. De overheid vraagt de burger te participeren, maar die geeft **niet** thuis.

Studenten van de HvA deden onderzoek voor de gemeentelijke buurtrechtengroep. Zij concludeerden met een tegenvraag: zijn ze eigenlijk wel nodig die buurtrechten? De burgers weten niet eens wat het inhoudt. De projectjes die ze geacht worden te steunen, worden al gefinancierd door de bestaande beleidslijnen. Misschien, opperden ze, is het afdoende om een vast aanspreekpersoon aan te stellen voor buurtprojecten. Dat zou het vinden van de wegen en het aanvragen van buurtbudgetten om een initiatief van de grond te krijgen, makkelijker maken voor actieve burgers.

Aan deze conclusie ligt een naïeve en nogal conservatieve gedachte ten grondslag; de **veronderstelling** dat je sociale problemen kan oplossen door vrijwilligers projectjes te laten uitvoeren met incidentele subsidies.

Doe-democratie in plaats van de participatieve democratie

Wij zijn ervan overtuigd dat de oplossing elders ligt. Inderdaad, de meeste buurtbewoners hebben geen zin in ellenlange discussies over beleid. Mensen willen niet praten over centraal gemeentelijk beleid. Ze zijn daarentegen wel bereid te doen wat er nodig is om te creëren, te produceren en te verbinden in de buurt. De energie zit niet in de participatieve democratie, maar in de *doe-democratie*. Eigenlijk heel logisch: je praat het liefste mee met zaken waar je verstand van hebt en waar je levenskwaliteit direct vanaf hangt.

Hobbels

Het is moeilijk om dit te accepteren voor gemeente. Om het idee te omarmen staan er namelijk twee grote hobbels in de weg.

1. Het zijn vooral de slimme en mondige burgers die mogelijkheden hebben om op alternatieve manieren de levenskwaliteit na te streven die zij niet in de markt kunnen vinden. De "gewone" of "kwetsbare" mensen die "gewoon" willen consumeren **zijn** minder goed vertegenwoordigd. Hoe representatief is dan de doe-democratie? De overheid vreest dat het alleen de geprivilegieerden met de grootste mond zijn, die hiervan profiteren.

2. Als je als burger iets gaat produceren of creëren, word je volgens de wet al snel als "bedrijfsmatig" gezien, en dus als "winstgevend" voor de belasting. Je wordt dan niet meer als burger gezien maar als een marktpartij met een "verdienmodel". Kortom, de ambtenaren van de sociale kant zetten je weg als *privileged* baard-dragende bier-brouwende lokhipster. Voor de economische kant ben je op zijn hoogst een pionierende sociale circulaire ondernemer, die er economisch nog niet toe doet.

Tussenveld creëren

Van deze vooroordelen moeten we af. We moeten een manier vinden om een tussenveld te creëren: een nieuw maatschappelijk middenveld waar de enorme energie om lokaal mooie dingen te doen en te produceren *ook lokaal en collectief ten goede komt*.

De mensen waar we het over hebben, willen namelijk helemaal geen start-up beginnen. Zij zien een probleem en willen daar iets aan doen, of ze willen een goed product maken maar niet in eerste instantie om ermee in hun levensonderhoud te voorzien. Het is alleen maar aan te bevelen dat zij dit bedrijfsmatig willen doen. Dit is een belangrijke voorwaarde voor de duurzaamheid ervan. De inzet van vrijwilligers is essentieel, maar de coördinatoren en trainers van vrijwilligers kunnen beter gewoon betaald worden.

Geefeconomie

Onderzoek wijst uit dat lokale, niet commerciële productie, gebaseerd op lokale netwerken, uitlokt dat overproductie of surplus lokaal wordt gedeeld. Het weggeven ervan is een belangrijk, zo niet het belangrijkste ingrediënt, van sociaal cement. We spreken hier daarom van de zogenaamde *Geefeconomie*. Buurtgenoten worden laagdrempelig betrokken bij het productieproces als onbezoldigde bevoorraders, meehelpers, of afnemers en dat heeft een enorm **solidariserend** effect. **Geven lokt geven uit.**

Bedrijven met een band met de omgeving zijn geneigd circulair met producten om te gaan en in evenwicht met de natuur te functioneren. Dat demonstreert bijvoorbeeld *de Kaskantine* in Slotervaart. *Het Anker*, *Casa Sofia*, *Ru Paré*, *Lola Luid* en *Pondok* zijn plekken in Slotervaart die veel **kleine** sociale ondernemers huisvesten en die waar mogelijk het sociale kapitaal van de wijk verbinden en effectueren.

Overheid: bied ons de ruimte

De gemeente kan hierin helpen door het buurtkapitaal waar zij mandaat over heeft (vastgoed, afvalstromen, groenvoorziening, water, energie), op bepaalde voorwaarden te ontsluiten voor niet-commerciële bedrijfsmatige buurtactiviteiten. **Daarnaast kunnen er veranderingen in het bestuur en de organisatie doorgevoerd worden** om te voorkomen dat de activiteiten ten onder gaan aan verkokering en tijdrovende bureaucratie. De voorwaarden moeten garanderen dat ze in principe openstaan voor alle buurtbewoners en dat de eventuele winst wordt geherinvesteerd in de buurt zelf. In plaats van financiële ondersteuning vragen we aan de overheid dus vooral om met ons mee te denken ruimte te creëren om

lokale hulpbronnen in te zetten voor de buurt. We stellen voor dat te onderzoeken in een vernieuwende pilot in Slotervaart.

We zijn ervan overtuigd dat de buurt via deze korte omweg met de ondernemende, of *mee-nemende*, burgers opeens een veel leukere, socialere en toekomstbestendige plaats wordt om in te leven. Het wordt tijd om dát recht op te eisen.

Platform Toekomst voor Slotervaart

Menno Houtstra, Stadskas de Kaskantine

Hans Krikke, Ru Paré community

Cecilia Petit, Pondok community

Timo Veraart, Startblok Actief

Genesis Yagual, Huis van de Wijk Het Anker